

You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice

Title: Sąd arbitrażowy, polubowny czy gospodarczy? Dylemat tłumacza

Author: Teresa Zobek

Citation style: Zobek Teresa. (2017). Sąd arbitrażowy, polubowny czy gospodarczy? Dylemat tłumacza. W: J. Lubocha-Kruglik, O. Małysa (red.), „Przestrzenie przekładu T. 2”. (S. 277-285). Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.

Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach - Licencja ta pozwala na kopiowanie, zmienianie, rozprowadzanie, przedstawianie i wykonywanie utworu tak długo, jak tylko na utwory zależne będzie udzielana taka sama licencja.

UNIwersytet ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Teresa Zobek

Uniwersytet Śląski w Katowicach

Sąd arbitrażowy, polubowny czy gospodarczy? Dylemat tłumacza

O tym, że w drugim dziesięcioleciu XXI w. w zakresie polsko-rosyjskiej i rosyjsko-polskiej terminologii prawnej i prawniczej w dalszym ciągu panuje chaos terminologiczny, nikogo przekonywać nie ma potrzeby. To zjawisko potwierdza również przykład terminu *арбитражный суд* i powiązanych z nim określeń. Omówienie i uporządkowanie tych terminów z punktu widzenia filologa-tłumacza oraz odpowiedź na postawione w tytule pytanie to zasadniczy przedmiot niniejszych rozważań.

W prawie rosyjskim w dobie gospodarki rynkowej *арбитражный суд* jest terminem ustawowym, oznaczającym sąd państwowy rozpoznający i rozstrzygający spory nazwane w ustawie *экономические споры*, przede wszystkim spory pomiędzy przedsiębiorcami, związane z prowadzoną przez nich działalnością gospodarczą. Pełny katalog sporów o tym charakterze zawiera akt normatywny *Арбитражный процессуальный кодекс*, regulujący działalność tego typu sądów w Rosji. Sędziami w nich są sędziowie państwowi, profesjonaliści posiadający wykształcenie prawnicze. Instancją odwoławczą od nieprawomocnych orzeczeń tego sądu jest organ o nazwie *апелляционный арбитражный суд*. Do 2014 r. najwyższą instancją odwoławczą był *Высший арбитражный суд РФ*¹.

Rosyjski арбитражный суд utworzony został na mocy ustawy Об арбитражном суде² w 1991 r., a więc na początku transformacji ustrojowej i ekonomicznej. Zastąpił funkcjonującą w okresie Związku Radzieckiego (w latach

---

¹ Sąd ten funkcjonował do 6.07.2014 r. Po tej dacie jego kompetencje przejął Верховный суд РФ (Sąd Najwyższy Federacji Rosyjskiej).

² Закон РСФСР от 4.07.1991 г. «Об арбитражном суде». Ustawa weszła w życie 1.10.1991 r.

1931–1991) instytucję pod nazwą *Государственный арбитраж*³, która była „organem nie sądowniczym, a administracyjnego zarządzania gospodarką, powołanego głównie do rozpoznawania sporów między tzw. jednostkami gospodarki uspołecznionej [...]”⁴. Zgodnie z jedną z zalecanych technik tłumaczenia nazw sądów⁵ w „urzędowym”, bo wydanym przez Wydawnictwo Sejmowe przekładzie na język polski *Konstytucji Rosji* z 1993 r., termin *арбитражный суд* został przetłumaczony dosłownie, za pomocą kalki językowej, jako *sąd arbitrażowy*, jego instancja nadrzędna – *Высший Арбитражный Суд* jako *Naczelny Sąd Arbitrażowy*, a termin *экономические споры* jako *spory gospodarcze*.

Высший Арбитражный Суд Российской Федерации является высшим судебным органом по разрешению **экономических споров** и иных дел, рассматриваемых **арбитражными судами**, осуществляет в предусмотренных федеральным законом процессуальных формах судебный надзор за их деятельностью и дает разъяснения по вопросам судебной практики.

Naczelny Sąd Arbitrażowy Federacji Rosyjskiej jest najwyższym organem sądowym powołanym do rozstrzygania **sporów gospodarczych** oraz innych spraw rozpoznawanych przez **sądy arbitrażowe** i sprawuje w przewidzianych przez ustawę federalną formach procesowych nadzór sądowy nad ich działalnością oraz udziela wyjaśnień w kwestiach dotyczących praktyki sądowej⁶.

Takie odpowiedniki przekładowe znaleźć można również w wielu słownikach rosyjsko-polskich wydanych pod koniec XX i na początku XXI w.⁷

W polskim systemie prawa sąd arbitrażowy jest instytucją prywatną, niepaństwową, funkcjonującą poza systemem sądownictwa powszechnego. Sprawy przed tym sądem są rozpatrywane na drodze arbitrażu (z fr. *arbitrage* – sąd rozjemczy), uznawanego za jedną z metod alternatywnego rozwiązywania sporów, w skrócie ADR (*Alternative Dispute Resolution*⁸; ros. альтернативные методы разрешения споров / альтернативное разрешение споров – APC).

³ Odmianą tego typu instytucji był tzw. ведомственный арбитраж, rozpoznający i rozstrzygający spory podległe tylko jednemu resortowi.

⁴ A. TYNEL: *Międzynarodowy arbitraż handlowy w krajach Wspólnoty Niepodległych Państw*. Warszawa 1997, s. 10.

⁵ Zob. na ten temat: J. POZNAŃSKI, N. WASILENKO: *Nazwy polskich sądów w przekładzie na język rosyjski*. W: *Wybrane dokumenty z komentarzami dla tłumaczy języka rosyjskiego (prawo cywilne i administracyjne)*. Red. I.A. NDIAYE, B. JEGLIŃSKA. Olsztyn 2011, s. 121.

⁶ *Konstytucja Rosji*. Przeł. E. KUBIK. Warszawa 2000, art. 127.

⁷ A. ДРАГУНКИН: *Новый русско-польский и польско-русский словарь делового человека*. Санкт-Петербург 2001; L. GIERLASIŃSKA: *Słownik terminów ubezpieczeniowych polsko-rosyjski i rosyjsko-polski*. Toruń 2006; E. KOSSAKOWSKA, L. JOCHYM-KUSZLIKOWA: *Rosyjsko-polski słownik handlowy*. Warszawa 1996 (wyd. drugie – 2007); T. ZOBЕК: *Słownik terminologii prawniczej rosyjsko-polski*. Warszawa 2007.

⁸ Do alternatywnych wobec sądownictwa powszechnego metod rozwiązywania sporów zaliczane są również: negocjacje (переговоры), concyliacja (консультация / согласительное урегулирование), mediacja (медиация), wstępne opinie eksperta (экспертное определение /

Według Kodeksu postępowania cywilnego (KPC) – głównego aktu normatywnego, regulującego kwestie sądownictwa arbitrażowego w Polsce⁹ – pod rozstrzygnięcie sądu arbitrażowego można „podać spory o prawa majątkowe lub spory o prawa niemajątkowe – mogące być przedmiotem ugody sądowej, z wyjątkiem spraw o alimenty”¹⁰. Są to więc, z jednej strony, spory z udziałem osób fizycznych, niemające charakteru sporów gospodarczych, z drugiej – spory pomiędzy podmiotami prowadzącymi działalność gospodarczą. W ich zakresie mieszczą się również niektóre sprawy pracownicze. Zdaniem specjalistów najczęściej spraw rozstrzyganych przez te sądy stanowią spory pomiędzy przedsiębiorcami i konsumentami oraz sprawy gospodarcze. W wielu państwach arbitraż stał się niemal wyłącznym sposobem rozstrzygania sporów w międzynarodowych stosunkach handlowych. Jest to tzw. międzynarodowy arbitraż handlowy (ros. *международный коммерческий арбитраж*).

W polskim języku prawnym sąd arbitrażowy nazywany jest również *sądem polubownym*, o czym świadczy V część polskiego KPC, zatytułowana: *Sąd polubowny (sąd arbitrażowy)*. Dla tłumacza istotna powinna być informacja, że polski ustawodawca nie posługuje się tymi terminami w sposób dowolny, zamiennie. Użycie tych terminów zależy od rodzaju tekstu, od rejestru językowego. W ramach prawa krajowego – w przepisach części V KPC – polski ustawodawca używa konsekwentnie polskiego terminu *sąd polubowny*. Termin *sąd arbitrażowy* stosuje w odniesieniu do prawa międzynarodowego, o czym świadczą art. 39–40 ustawy¹¹:

Termin *sąd arbitrażowy* występuje również w „urzędowych” przekładach konwencji międzynarodowych z zakresu arbitrażu międzynarodowego, do których Polska przystąpiła¹². Konwencje te w znacznym stopniu wpłynęły na polskie prawo w tym zakresie, determinując również terminologię.

W języku prawniczym terminy *sąd arbitrażowy* i *sąd polubowny* traktowane są zamiennie, jak synonimy. W odniesieniu do spraw gospodarczych i między-

---

заклучение), минипроцесу (мини-процессы), розстрзыгнення на пробу (предварительная независимая оценка) i in.

⁹ Ustawa z dnia 17.11.1964 r. *Kodeks postępowania cywilnego*. Dz.U. Nr 43 poz. 296 ze zm. Tekst po zmianach wprowadzonych ustawą z dnia 10.09.2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wspieraniem polubownych metod rozwiązywania sporów. Dz.U. z 2015 r. poz. 1595. Unormowanie w KPC sądownictwa polubownego ma charakter uniwersalny, dotyczy zarówno sądownictwa krajowego, jak i arbitrażu międzynarodowego.

¹⁰ Tamże, art. 1157.

¹¹ Ustawa z dnia 4.02.2011 r. *Prawo prywatne międzynarodowe*. Dz.U. 2011, nr 80 poz. 432.

¹² Najważniejsze z nich to: *Protokół o klauzulach arbitrażowych* podpisany w Genewie 24.09.1923 r.; *Konwencja o uznawaniu i wykonywaniu zagranicznych orzeczeń arbitrażowych* sporządzona w Nowym Jorku dnia 10.06.1958 r. (konwencja nowojorska); *Konwencja europejska o międzynarodowym arbitrażu handlowym* podpisana w Genewie w 1961 r. (konwencja europejska); *Prawo modelowe o międzynarodowym arbitrażu handlowym UNCITRAL* z 1985 r. (zmiany w 2006 r.).

narodowego arbitrażu handlowego używane są najczęściej terminy *сąd арбитражный*, *арбитраж*. Synonimiczność w posługiwaniu się terminami *сąd арбитражный* i *сąd полубовный* zauważalna jest również w nazwach konkretnych sądów, np.: *Сąd Полубовный (Арбитражный) przy Związku Banków Polskich w Warszawie*, *Podkarpacki Stały Sąd Polubowny-Arbitrażowy w Rzeszowie*. Instytucja analogiczna do polskiego sądu polubownego (sądu arbitrażowego) funkcjonuje również w Rosji. W obowiązującym od 1 września 2016 r. ustawodawstwie rosyjskim w tym zakresie – zarówno krajowym, które reguluje ustawa federalna *Об арбитраже (третейском разбирательстве в Российской Федерации*¹³, jak i międzynarodowym, uregulowanym w ustawie *О международном коммерческом арбитраже*¹⁴ – używany jest konsekwentnie jeden termin: *третейский суд*, pochodzący, jak wynika z wielu pokrywających się definicji słownikowych, od liczebnika *третий*: „относящийся к разбору спора, конфликта третьей, незаинтересованной стороной”¹⁵. Na oznaczenie tej instytucji niejednokrotnie w doktrynie używa się terminu *арбитраж*, ustawowo zarezerwowanego dla innej instytucji prawnej, która zostanie omówiona poniżej. Termin *арбитраж* pojawia się również w nazwie wielu sądów, np.: *Арбитраж при Московкой торгово-промышленной палате*, *Межрегиональный арбитраж г. Н.Новгород при ООО «ПРОМЭК-НН»*.

W „urzędowym” tłumaczeniu na język rosyjski umów i konwencji międzynarodowych, do których przystąpiła również Rosja, pojawiają się kolejne rosyjskie określenia instytucji sądu polubownego (arbitrażowego), np. w dokumencie *Конвенция ООН о признании и приведении в исполнение иностранных арбитражных решений* występuje termin *арбитражный орган*¹⁶, a w dokumencie *Типовой закон ЮНСИТРАЛ о международном торговом арбитраже*, w wersji zarówno z 1985 r., jak i z 2006 r.¹⁷, stosowany

¹³ Федеральный закон от 29.12.2015 N 382-ФЗ *Об арбитраже (третейском разбирательстве) в Российской Федерации*. Wszedł w życie 1.09.2016. http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_191301/b819c620a8c698de35861ad4c9d9696ee0c3ee7a/ [dostęp: 12.10.2016].

¹⁴ Закон РФ от 7.07.1993 N 5338-1 (ред. от 29.12.2015) *О международном коммерческом арбитраже (вместе с Положением о Международном коммерческом арбитражном суде при Торгово-промышленной палате Российской Федерации, Положением о Морской арбитражной комиссии при Торгово-промышленной палате Российской Федерации)*. Wszedł w życie 1.09.2016.

¹⁵ С.И. Ожегов: *Словарь русского языка*. Москва 1990, s. 808.

¹⁶ *Конвенция ООН о признании и приведении в исполнение иностранных арбитражных решений* (Нью-Йорк, 10.06.1958 г.), п. 2. ст. 1. http://arbitrationlaw.narod.ru/laws/New_York_Convention.htm. [dostęp: 29.09.2016].

¹⁷ Zob. *Типовой закон ЮНСИТРАЛ о международном торговом арбитраже (документы Организации Объединенных Наций A/40/17, приложение I, и A/61/17, приложение I)*. В варианте, принятом Комиссией Организации Объединенных Наций по праву международной торговли 21 июня 1985 года, и с изменениями, внесенными Комиссией Организацией Объединенных Наций по праву международной торговли 7 июля

jest termin *арбитражный суд* w znaczeniu *сąd polubowny (сąd arbitrażowy)*. Świadczy o tym zawarta w przywołanym dokumencie definicja: „арбитражный суд означает единоличного арбитра или коллегияю арбитров”¹⁸, wyraźnie współbrzmiąca z definicją odnoszącą się do nazwy *третейский суд*, zawartą w rosyjskiej ustawie: „третейский суд означает единоличного арбитра или коллегияю арбитров (третейских судей)”¹⁹. Termin *арбитражный суд* występuje również w nazwach wielu rosyjskich sądów polubownych (arbitrażowych), np.: *Арбитражный третейский суд г. Москвы (АТСМ)*, *Энергетический арбитражно-третейский суд в Москве*, *Международный коммерческий арбитражный суд при Торгово-промышленной палате России (МКАС)*. Termin *арбитражный суд* użyty na oznaczenie sądu arbitrażowego (ros. *третейский суд*) dezinformuje, albowiem pokrywa się z nazwą omówionego wyżej rosyjskiego sądu państwowego. Wielość terminów na oznaczenie jednej instytucji powoduje chaos terminologiczny.

Sędziów sądu *polubownego* (sądu arbitrażowego) polski ustawodawca nazywa *arbitrami*, wskazując jednorazowo w art. 1169 *KPC*, że są to sędziowie sądu polubownego. Ustawodawca rosyjski postępuje podobnie – w słowniczku do ustaw wymienia dwa terminy – *арбитр (третейский судья)*, w przepisach używa zaś jednego – *арбитр*. Pod rządami uchylonych przepisów ustawy krajowej używany był tylko termin *третейский судья*, a w prawie międzynarodowym – *арбитр*. W przeciwieństwie do sędziów sądu państwowego arbitrzy nie są profesjonalnymi sędziami, nie muszą być prawnikami. Najczęściej są – wybranymi przez strony – specjalistami z dziedziny związanej z rozpoznawaną sprawą.

Postępowanie przed sądem polubownym to termin, którym polski ustawodawca posługuje się w prawie krajowym. W prawie międzynarodowym, w tym w większości umów i konwencji, stosowany jest termin *arbitraż*. W polskim przekładzie *Konwencji o uznawaniu i wykonywaniu zagranicznych orzeczeń arbitrażowych* użyty jest termin szerszy – *procedura arbitrażowa*²⁰. W języku prawniczym jako nazwa tej procedury rozpowszechnione są natomiast terminy *postępowanie arbitrażowe*²¹ oraz *postępowanie polubowne*²². Ich odpowiednikami w rosyjskim języku prawa, a więc prawnym i prawniczym, są obecnie terminy: *арбитраж* i *третейское разбирательство*, które w ustawie

2006 года. http://www.uncitral.org/pdf/russian/texts/arbitration/ml-arb/07-87000_Ebook.pdf [dostęp: 12.10.2016].

¹⁸ Tamże, art. 2b.

¹⁹ Закон РФ от 7.07.1993 N 5338-1 (ред. от 29.12.2015) *О международном коммерческом арбитраже...*, ст. 2.

²⁰ *Konwencja o uznawaniu i wykonywaniu zagranicznych orzeczeń arbitrażowych...*, art. Vd.

²¹ Zob. M. BIENIAK: *Polska regulacja postępowania arbitrażowego na tle przepisów włoskiego Kodeksu postępowania cywilnego*. „Kwartalnik ADN” 2009, nr 3(7).

²² Ten termin i określenia synonimiczne występują w ogłoszeniach o szkoleniu w zakresie postępowania arbitrażowego i mediacyjnego, znajdujących się na stronie internetowej Krajowego Sądu Arbitrażowego w Warszawie. <http://www.arbiter.org.pl/260.html> [dostęp: 25.11.2016].

О международном коммерческом арбитраже są używane zamiennie z terminem *арбитражное разбирательство*. Z tego wynika, że termin *арбитраж* w rosyjskim języku prawa funkcjonuje w dwóch znaczeniach: w pierwszym oznacza sąd, w drugim – procedurę obowiązującą w tym sądzie.

Postępowanie przed sądem polubownym (arbitrażowym) różni się od postępowania przed sądem państwowym, nazwanego po rosyjsku *производство в арбитражном суде*. Aby poddać sprawę pod rozstrzygnięcie sądu polubownego, strony przed złożeniem pozwu (*исковое заявление*) muszą zawrzeć odpowiednią umowę, czego nie ma w sądownictwie państwowym. Ta umowa w polskim KPC nazywana jest *zapisem na sąd polubowny*. W literaturze przedmiotu istnieją różne teorie na temat pochodzenia tego terminu – jedni badacze uważają, że „jest niezbyt dokładnym tłumaczeniem niemieckiego terminu *Schiedsvertrag*; odpowiedniejsze byłoby pojęcie *układ o sąd polubowny*, inni z kolei, że termin *zapis na sąd polubowny* został przejęty z dawnego polskiego prawa sądowego”²³. W prawie międzynarodowym oraz w doktrynie *zapis na sąd polubowny* określony jest terminem *umowa o arbitraż*. W obowiązującym ustawodawstwie rosyjskim (krajowym i międzynarodowym) ta umowa nazwana jest *арбитражное соглашение*. W uchylonych przepisach rosyjskiej ustawy krajowej funkcjonował termin *третейское соглашение*. Ten termin w dalszym ciągu zawiera znowelizowany *Арбитражный процессуальный кодекс РФ*.

W polskim ustawodawstwie poza wskazaniem formy pisemnej *zapisu na sąd polubowny* nie ma podziału na rodzaje takiej umowy. Natomiast w doktrynie i w praktyce wyróżnia się dwa rodzaje *zapisu na sąd polubowny*. Pierwszym jest tzw. *kompromis*, nazywany również *zapisem na sąd polubowny (umową o arbitraż) w ścisłym znaczeniu*. Wymaga sporządzenia umowy dodatkowej i może być zawarty, jeżeli spór już istnieje i został konkretnie oznaczony. Termin *kompromis* występuje również w *Konwencji o uznawaniu i wykonywaniu zagranicznych orzeczeń arbitrażowych*. Drugi rodzaj *zapisu na sąd polubowny (umowy o arbitraż)* stanowi *klauzula arbitrażowa*, nazywana również *klauzulą kompromisarską*. Zamieszczana jest jako postanowienie w umowie podstawowej. Dotyczy sporu lub sporów, które mogą powstać w przyszłości na tle określonego stosunku prawnego.

W rosyjskim ustawodawstwie dwa rodzaje umowy o poddanie sporu pod rozstrzygnięcie sądu polubownego (arbitrażowego) wskazane są bezpośrednio w ustawie – w definicji terminu *арбитражное соглашение*: „[...] Арбитражное соглашение может быть заключено в виде арбитражной оговорки в договоре или в виде отдельного соглашения”²⁴ *Арбитражное соглашение в виде арбитражной оговорки*, w skrócie *арбитражная оговорка*, jest zatem ro-

²³ Zob. T. ERECIŃSKI, K. WEITZ: *Zapis na sąd polubowny*. W: *Sąd arbitrażowy*. Warszawa 2008, rozdz. II 1.1.

²⁴ Закон РФ от 7.07.1993 N 5338-1 (ред. от 29.12.2015) *О международном коммерческом арбитраже...*, п. 1 ст. 7.

syjskim odpowiednikiem *klauzuli arbitrażowej*, natomiast *арбитражное соглашение в виде отдельного соглашения* to *zapis na sąd polubowny (итова о арбитраж) в ścisłym значении*. W rosyjskiej doktrynie występują również inne określenia tej instytucji prawnej: *арбитражный компромисс* i *третейская запись*, które można uznać za odpowiedniki polskiego terminu *kompromis*.

Postępowanie przed sądem polubownym kończy wydanie wyroku nazwanego w KPC *wyrokiem sądu polubownego*, a w ustawodawstwie rosyjskim – *арбитражное решение*, dawniej *решение третейского суда*. W obiegu prawniczym można spotkać również termin *третейское решение*. Jeżeli w trakcie postępowania strony uregulowały spór, zawierając *ugodę przed sądem polubownym (мировое соглашение)*, to postępowanie zostaje umorzone. Na wniosek stron sąd polubowny może nadać tej ugodzie moc wyroku, który ustawodawca nazywa *wyrokiem sądu polubownego wydanym na podstawie ugody stron*. W rosyjskim języku prawnym i prawniczym stosowany jest obecnie termin *арбитражное решение на согласованных условиях*, dawniej: *решение третейского суда на согласованных условиях*.

Sądownictwo polubowne (arbitrażowe) pozostaje pod kontrolą sądów państwowych – wyrok sądu polubownego lub ugoda przed nim zawarta mają moc prawną równą z wyrokiem sądu państwowego lub ugodą zawartą przed sądem państwowym, ale dopiero po ich uznaniu przez sąd państwowy, właściwy do rozpoznawania i rozstrzygania tego typu spraw, albo po stwierdzeniu przez sąd państwowy ich wykonalności, po rosyjsku – *признане и приведение в исполнение решения третейского суда компетентным судом*, co się odbywa na wniosek stron. Sądem właściwym do wykonania tych czynności w Rosji w przypadku spraw gospodarczych jest *арбитражный суд*.

Jak wynika z tego skrótego przeglądu najważniejszych polskich i rosyjskich terminów związanych z instytucją sądownictwa arbitrażowego, termin *sąd arbitrażowy* jako odpowiednik przekładowy rosyjskiego terminu *арбитражный суд* jest nieadekwatny, albowiem wprowadza w błąd, stając się tzw. „fałszywym przyjaciелем tłumacza”.

W sytuacji, kiedy ekwiwalent dosłowny wprowadza w błąd, Janusz Poznański i Natalia Wasilenko, doświadczeni tłumacze przysięgli i sędziowie, autorzy artykułu *Nazwy polskich sądów w przekładzie na język rosyjski*, zalecają użycie ekwiwalentu funkcjonalnego: „Bezkrytyczne tworzenie kalki językowej przy nieznanomości systemu sądowego obu krajów prowadzi do poważnych błędów. [...] Z powyższych względów wszędzie tam, gdzie jest to możliwe, tzn. gdy istnieją rosyjskie odpowiedniki polskiego sądu, izby lub wydziału sądu, należałoby zalecić użycie ich rosyjskiej nazwy. Należy jednak stwierdzić, że takich przypadków nie jest wiele”²⁵. Zalecenie to można odnieść również do tłumaczenia

²⁵ J. POZNAŃSKI, N. WASILENKO: *Nazwy polskich sądów w przekładzie na język rosyjski...*, s. 121.

w odwrotnym kierunku – z języka rosyjskiego na polski. Taką technikę zastosowała np. Iwona Anna NDiaye, która nazwę *арбитражный суд* przetłumaczyła za pomocą ekwiwalentu funkcjonalnego jako *sąd gospodarczy*, a nazwę najwyższej instancji *Высший Арбитражный Суд Российской Федерации*, stosując ekwiwalent seminaturalny – *Najwyższy Sąd Gospodarczy Federacji Rosyjskiej*. Tytuł kodeksu regulującego postępowanie gospodarcze w Rosji *Арбитражный процессуальный кодекс*, którego ekwiwalentem w wielu publikacjach jest *Kodeks Arbitrażowy Federacji Rosyjskiej*, przetłumaczony został przez tę autorkę adekwatnie do nazwy sądu jako *Kodeks postępowania gospodarczego*.

Учитывая изложенное и руководствуясь статьями 187–189 *Арбитражного процессуального кодекса Российской Федерации*. Президиум *Высшего Арбитражного Суда Российской Федерации* постановил:

Постановление *Федерального арбитражного суда* Центрального округа от 11.06.2010 по делу № 2617 *Арбитражного суда* Брянской области отменить.

Biorąc pod uwagę powyższe, na podstawie artykułów 187–189 *Kodeksu postępowania gospodarczego Federacji Rosyjskiej*, Prezydium *Najwyższego Sądu Gospodarczego Federacji Rosyjskiej* postanawia:

Uchylić *Postanowienie Federalnego Sądu Gospodarczego* okręgu Centralnego z dnia 11 czerwca 2009 roku [powinno być 2010] dotyczące sprawy rozpatrzonej przez *Sąd Gospodarczy* obwodu briańskiego o sygnaturze akt 261/7 [powinno być 2617]²⁶.

W Polsce sąd gospodarczy utworzony został w 1989 r. na mocy *Ustawy z dnia 24 maja 1989 r. o rozpoznawaniu przez sądy spraw gospodarczych*²⁷ i zastąpił funkcjonujący w czasach gospodarki nakazowo-rozdzielczej Państwowy Arbitraż Gospodarczy, będący polskim odpowiednikiem instytucjonalnym radzieckiego organu *Государственный арбитраж*. *Sąd gospodarczy* rozpoznaje i rozstrzyga – podobnie jak *арбитражный суд* w Rosji – spory gospodarcze.

W obecnych na rynku publikacjach *арбитражный суд* jako rosyjski odpowiednik tłumaczeniowy polskiego terminu *sąd gospodarczy* nie występuje. J. Poznański i N. Wasilenko proponują tłumaczyć nazwę *sąd gospodarczy* jako *суд по хозяйственным делам* i dodać w komentarzu zamieszczonym w nawiasie (*в РФ его аналогом является Арбитражный суд*). Jako odpowiednik terminu *sąd gospodarczy* w słownikach można znaleźć również *экономический суд*²⁸. Na Ukrainie, której sądownictwo wywodzi się przeciw z tradycji radzieckiej, nazwę *арбитражный суд* zastąpiono terminem *хозяйственный суд* (ukr. *господарський суд*). Z kolei sąd gospodarczy Białorusi, dotychczas nazywany *хозяйственный суд*, od 1 stycznia 2014 r. zmienił nazwę na *экономический суд*.

²⁶ I.A. NDIAYE: *Samochody. Podręcznik dla tłumaczy języka rosyjskiego*. Olsztyn 2011, s. 206.

²⁷ *Ustawa z dnia 24 maja 1989 r. o rozpoznawaniu przez sądy spraw gospodarczych*. Dz.U. 2016.723 z dnia 30.05.2016. Wersja od: 30.05. 2016. Tekst jednolity.

²⁸ *Podręczny słownik administracji*. Red. G. OJCWICZ. Szczytno 2008.

Dodać należy, że w obiegu prawniczym oraz w praktyce tłumaczy termin *sąd gospodarczy* występuje stosunkowo rzadko, albowiem – inaczej niż w Rosji – nie jest odrębnym sądem, lecz wydziałem gospodarczym sądu rejonowego bądź okręgowego, po rosyjsku – *коллегия по хозяйственным делам районного (окружного) суда*. Można, oczywiście, powiedzieć skierować sprawę do sądu gospodarczego czy te sprawy rozpatruje sąd gospodarczy, jednak w dokumencie procesowym oznaczony jest najczęściej konkretny wydział konkretnego sądu, np.:

Sąd Rejonowy dla Krakowa-Śródmieście w Krakowie, IV Wydział Gospodarczy.

Районный суд г. Кракова-Сьрудместье в г. Кракове, IV коллегия по хозяйственным делам.

Konkludując, można stwierdzić, że funkcjonowanie wielu terminów na określenie jednej instytucji prawnej, używanie tego samego terminu bądź bardzo podobnego na oznaczenie różnych instytucji oraz często zmieniające się przepisy prawne komplikują pracę tłumaczom.

Тереса Зобек

Арбитражный суд, третейский суд или хозяйственный суд? Дилемма переводчика

Резюме

В настоящей статье предпринята попытка найти адекватный польский переводческий эквивалент русского термина „арбитражный суд”, который до сих пор переводился как „sąd arbitrażowy”. Поиск соответствия дает одновременно возможность представить и упорядочить с точки зрения филолога-переводчика термины, связанные с системой арбитражных и третейских судов.

Teresa Zobek

Court of arbitration, court of conciliation or commercial court – translator's dilemma

Summary

The article is an attempt at finding a faithful and adequate Polish equivalent of the Russian term „арбитражный суд” which by far has been most frequently translated as „sąd arbitrażowy” (court of arbitration). Searching for an appropriate equivalent is also a reason for introduction, discussion and systematization of Polish and Russian terminology related to commercial and conciliation court proceedings from the philologist-translator point of view.